

חודש בחודש

בטאון "גבורת מרדכי" בית כנסת ומרכז קהילתי תורני

בס"ד י"א סיון - תשפ"ב // גיליון 294 // רח' הרצוג 32 גבעתיים // www.gvurat-m.org // gvuratm@gmail.com // צילום: חברי הקהילה // עיצוב: אורלי אליאס

צילום: מימי נוי

ובשביעית תשמטנה?

חזרה דבר השמיטה

חוקת השמיטה - בין תורה לכתובים,
בין בית ראשון לבית שני

- פרופ' שמואל אחיטוב -

ש לוש פעמים מצווה התורה על השמיטה, כל פעם בניסוח אחר ובמבט אחר. עוד פעמיים נוספות עולה השמיטה בשני הקשרים שונים, ובסך הכול חמש פעמים.

מדוע לא כל הנוגע לשמיטה מרוכז במקום אחד?

כי "דברי תורה עניים במקומן ועשירים במקום אחר" (ירושלמי ראש השנה פרק ג, הלכה ה).

חוק השמיטה בספר שמות (כג, י-יא) קצר: "ושש שנים תזרע את-ארצך ואספת את-תבואתה והשביעת תשמטנה ונטשתה. ואכלו אביני עמך ותרתם תאכל חית השדה פן-תעשה לכרמך לזיתך". למרות היקפו המצומצם הכתוב לא ויתר על הנמקתו: "ואכלו אביני עמך וגו'. יתר על כן, החוק נתון במסגרת הקשרית המחזקת את ההנמקה. הוא נתון בין ההוראה: "וגר לא תלקח" (פס' ט), למצוות שבת: "ששית ימים תעשה מעשך ובימים השביעי תשבת, למען ינוח שורך וחמורך

על הארץ: "ושבתה הארץ שבת לה". יש כאן הבדל מהותי מבחינת ההשקפה.

היות שנת השבע "שבת הארץ" מחוזקת בפרשת התוכחה בויקרא כו, לג-לה. הגלות נתפשת כעונש על כך שהארץ לא שבתה את שבתותיה: "והיטה ארצכם שוממה ועריכם יהיו חרבה. אז תרצה הארץ את-שבתותיה כל ימי השוממה, ואתם בארץ אביכם; אז תשבת הארץ והרצת את-שבתותיה. כל ימי השוממה תשבת את אשר לא-שבתה בשבתותיכם, בשבתותם עליה". הארץ תשלים את שבתות השנים שלא שבתה.

הציווי השלישי על השמיטה בא בדברים טו, א-ג: "מקץ שבע-שנים תעשה שמיטה. וזה דבר השמיטה, שמוט כל-בעל משה ידו אשר ישא ברעהו. לא-גש את-רעהו ואת-אחיו, כי-קרא שמיטה לה'. את-הנכרי תגש, ואשר יהיה לך את-אחיה, תשמט דך". אין התייחסות לעבודת האדמה. החוק עוסק

וינפש בן-אמתך והגר (פס' יב). אכן, הקשר בין מצוות שמיטה למצוות שבת הדוק, לשתיהן סגנון זהה: מכאן "שש שנים... והשביעת", ומכאן "ששת ימים... וביום השביעי".

בשתי המצוות הדגש על הפן החברתי. מטרת השמיטה היא "ואכלו אביני עמך" (אם תרצו יש כאן היבט משני, אקולוגי: "ויתרתם תאכל חית השדה"), ומטרת השבת "למען ינוח שורך וחמורך וינפש בן אמתך והגר". כשם שהשבת נועדה למנוחת האדם והבהמה כך גם השמיטה נועדה לרווחתם.

אבל בחוקת השמיטה המורחבת של ספר ויקרא (כה, א-ז), התלויה בחוק הלקוני של ספר שמות, מודגש הפן הדתי: "כי תבאו אל-הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת לה". הרעיון ש"שבת הארץ" היא "שבת לה" שב וחזור: "שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה" שנת שבתון יהיה לארץ והיטה שבת הארץ". לא לחינם המילה שמיטה והשורש שמ"ט לא נזכרים בויקרא. בעוד שבספר שמות החובה היתה על האדם הישראלי: "תשמטנה ונטשתה", כאן חובת השביתה

המשך בעמ' 2 <<

בעניין שכלל לא נדון בדינים של שמות וויקרא - בשמיטת כספים. אבל אם בספר שמות השדה נשמטת, בספר דברים ידו של הנושה נשמטת. אין כאן שדה וכרם ואין כאן שבת הארץ לה'. חולין.

פתחנו בשאלה מדוע לא נדונו כל ענייני השמיטה במקום אחד? מדוע "דברי תורה עניים במקומן ועשירים במקום אחר". זוהי משום שלא בבת אחת נאמרו הדברים אלא במועדים שונים, כשיתר רבי יוחנן משום רבי בנאה: "תורה מגילה מגילה ניתנה" (גיטין ס, ע"א). דברים שנכתבו במגילה אחת הורחבו, הושלמו, או נתפרשו במגילה שנייה. חוק השמיטה בויקרא בונה על החוק הקצר בשמות, ומפרש אותו. החוק של ספר דברים משלים חֶסֶר שבחוקים שקדמו לו. אם נתרגם את הדברים ללשון מודרנית הרי החוק של ספר שמות קובע את העיקרון, החוק של ספר ויקרא מרחיב, מפרט ומעניק לחוק את הגושפנקה הדתית, והחוק של ספר דברים משלים לקוּנָה (חֶסֶר) בחוק. מי שמצרך אותם לחוק משולב הוא נחמיה.

בימי שיבת ציון, כאשר נאחזו שבי הגולה בנחלותיהם, מצבם הכלכלי היה בכי רע, כמתואר בספרי חגי ומלאכי. עד שבא נחמיה, שבת ושמיטה לא נשמרו. נחמיה הפָּחָה (הנציב הפרסי) הנהיג תיקונים דתיים במדינת יהוד, וכתר עם העם אמנה שאחד מסעיפיה היה " וְנִטְשׁ אֶת-הַשְּׂנֵה הַשְּׂבִיעִית וּמִשָּׂא כָל-יָד" (נחמיה י, לב). נחמיה קבע כאן הלכה המצרפת את דין השמיטה של ספר שמות (הנוקט בלשון נט"ש) עם החוק של ספר דברים המדבר בשמיטת כספים (ומשתמש בשורש נש"ה).

מדוע לא שמרו שמיטה?

פרשת התוכחה צופה כי בני ישראל לא ישמרו שמיטה (ראו ויקרא כו, לג-לה; לעיל). התורה מודעת לקושי שבשמירת שמיטה ומעלה אותו בבהירות (בזיקה ליובל): "כִּי תֹאמְרוּ, מִה-נֹאכַל בַּשְּׂנֵה הַשְּׂבִיעִית, הֵן לֹא נִזְרַע וְלֹא נֶאֱסַף אֶת-תְּבוּאָתָנּוּ. וְצִוִּיתִי אֶת-בְּרַכְתִּי לָכֶם בַּשְּׂנֵה הַשְּׂבִיעִית וְעִשְׂתֶּם אֶת-הַתְּבוּאָה לְשֵׁלֶשׁ הַשָּׁנִים. וְזָרַעְתֶּם אֶת הַשְּׂנֵה הַשְּׂמִינִית וְאָכַלְתֶּם מִן-הַתְּבוּאָה יָשׁוּן, עַד הַשְּׂנֵה הַתְּשִׁיעִית, עַד-בּוֹא תְּבוּאָתָהּ הֵאֱכָלוּ יָשׁוּן" (ויקרא כה, כ-כב).

אין תמיכה ממשלתית, אין אוקראינה ששם

ר' שלמה פרידמן ז"ל ורעייתו יהודית תבדל"א צילום: מהאלבום המשפחתי

באריכות ימים ובשם טוב דברים לזכר שלמה פרידמן ז"ל

- מאת בנו, שלום פרידמן -

במלאות שלשים לפטירת אבינו עטרת ראשינו הכ"מ נשתף את הצבור היקר במעט מקורות חייו.

אבא הכ"מ ואמא תבלח"א היו מראשוני תושבי השכונה, כאן ברחוב הרצוג קבעו את משכנם, לפני כחמישים ושלוש שנים. אבא אהב לעזור ולסייע בכל דבר שחשב לנכון. בזמן שבנו את בית הכנסת 'גבורת מרדכי' הי' שותף פעיל והרבה נהנו מעצותיו ומנסיונו הרב בתחום הבניה. לכל דבר שבקדושה הי' נרתם ופועל להצלחת הדבר. קבע עיתים לשיעורי התורה במשך ימי השבוע, הן ב'גבורת מרדכי', הן ב'שטיבל' הסמוך. זכה יחד עם שותפו לעבודה ר' שלמה לנדסמן [גם הוא ז"ל הי' מתושבי השכונה והתגורר ברחוב הרצוג 42] להקים שיעור בגמרא שהתקיים במשך שנים רבות במשרדם בבני ברק. פעמיים בשבוע היו מתייצבים אנשי המשרד בשעה שבע ושלושים בבוקר לשמוע שיעור בגמרא מהרה"ג הר"ר יחזקאל שיין שליט"א. בהמשך השנים השיעור עבר למתכונת של פעם אחת בשבוע. למרות היותם קבלני בנין עסוקים ביותר, לא היו מוכנים לוותר על השיעור על אף שיצאו לעבודה רק סמוך לשעה תשע בבוקר כאשר הכבישים כבר עמוסים ביותר.

אבא הי' איש של חסד, אהב מאוד לעזור לזולת, ממש הי' מחפש כיצד אפשר לעזור לעוד יהודי ועוד יהודי. דברים רבים עשה בצנעה. לא נוכל במסגרת הזאת להאריך אבל אולי נביא מעט דוגמאות. היה מעשה, יום אחד ההורים ראו כתבה בעיתון על משפחה במושב אחיעזר ליד העיר לוד,

יהודי עם שתי נשים ועשרים וחמשה ילדים, בין שאר הדברים הי' כתוב שאשה אחת מתלוננת על כך שהאשה השניה מקבלת מבעלה יותר לחם ממה שהיא מקבלת. הדבר נגע לליבם החליטו לנסוע למושב. הגיעו וראו את האבא יושב בפתח הבית ושוחה בירה, ומעשן. נכנסו לבית, ראו את המצב והחליטו שצריך לעזור להם. לתת כסף לא כדאי, כי יש חשש שהכסף יתבזבז על בירה וסיגריות. החליטו ההורים

לעזור בדרך אחרת. אמא תבלח"א פנתה למשפחות בשכונה בגבעתיים ואספה מהם כסף, ופעם בחודש היתה קונה כל מיני מצרכים כגון: שמן, סוכר, ביצים, בגדים, וכלים שונים, היו ממלאים ארגזים, ואבא הכ"מ הי' נוסע למושב ומביא למשפחה. כך נמשך הדבר משך זמן רב. כאשר שמע על משפחה של אלמנה שאין לה לשלם עבור עוף לשבת, אמר לבעל האטליז: "תן לה עופות ואני אשלם"! כך נמשך הדבר זמן רב, אבא כמובן אפילו לא ידע מי זאת האלמנה.

בימי ה'שבעה' רבים רבים הגיעו לספר על החסדים הרבים שעשה עמהם, על ישרותו המיוחדת, על העצות הרבות שקבלו ממנו, והכל מתוך הארת פנים מיוחדת, כמובן ללא תמורה. זכה גם כן לבנות את בית המדרש של הרה"ג הר"ר חיים שאול גריינימן זצ"ל בבני ברק שלא על מנת לקבל פרס!

זכו ההורים לגדל את ארבעת ילדיהם ולהכניסם לתורה לחופה ולמעשים טובים. זכה אבא להיות 'ראש השבט' של עשרות עשרות רבות של נכדים ונינים כ"י, כלם הולכים בדרך הישר, בדרך התורה והמצוות. נפטר מן העולם בשם טוב. זכה לאריכות ימים מופלגת, תשעים ושתיים שנה ועוד מספר חדשים, צלול הי' בדעתו עד עת פטירתו. יותר ממנין בני תורה עמדו סביב מטתו מתוכם ילדיו ונכדיו שיחי', וקבלו עול מלכות שמים בעת שהשיב את נשמתו הטהורה לבורא עולם.

■ תהא נשמתו צרורה בצרור החיים.

על רפואה והלכה

מה הפסיד מי שלא נכח בשיעורים על רפואה והלכה במסגרת סדרות שיעורי החורף? אורן תמרי סוקר את הנושאים שעסק בהם בשיעוריו

- אורן תמרי -

צילום: פרטי

ד"ר אורן תמרי

שישנם שיקולים ערכיים בפסיקה בשאלות של רפואה והלכה מעבר לאיסור והיתר, דווקא בגלל שיש ברפואה מעין "התערבות במעשה בראשית".

על הצורך של ההלכה להיות מעורבת גם כרפואה אקטיבית מניעתית למדנו מהתשובות לגבי מכירת סיגריות אל מול דין לפני עוור וממתן מאכל לא בריא לאב חולה סכרת אל מול דין כיבוד הורים.

ולסיום, שתי הערות, שבהן פתחתי את השיעורים.

אני חושב שחלק מגדר מצוות לימוד התורה מחייב בעל מקצוע לדעת את ההלכות ב"שדה שהוא עובד בו", או לפחות לדעת היכן לחפש את התשובות - אדריכל יתמקצע בהלכות מזוזה ומעקה, בנקאי ויועץ השקעות ילמדו הלכות ריבית והיתר עסקה, עורך דין ישלוט בטוען ונטען וכן על זו הדרך.

בדפי המקורות הובאו ציטוטים רבים מספרים שונים - את כל הספרים ניתן למצוא בספרייה הענפה והמרשימה שיש בית הכנסת. הדגשתי שיש בשיעורים הללו מעיין הכרת הטוב לבית הכנסת שבו גדלתי והתחנכתי לאהבת לימוד התורה החל בישיבות בין הזמנים בחופשים ועד לשיעורים המועברים בימים אלו בבית הכנסת. ■

מלאכותית, ראינו כיצד נורמות חברתיות משנות מחד את ההגדרה ההלכתית (ולכן הפרייט מבחנה איננה "מעשה ניסים") אולם גם מחדדות את הצורך בהצבת גבולות בפני המדע העיוור שרץ קדימה. בשאלת קביעת האמהות בתרומת ביצית למדנו שלפעמים באמת אין יכולת בידי הפוסקים להכריע בשאלות חדשות בהעדר מסורת פסיקה מסודרת וצריך לעיתים ללכת לחומרא.

ממספר שאלות הלכתיות עלה שמדדים מדויקים שלא היו קיימים בתקופת חז"ל, כגון רמות בילירובין לעניין קביעת מועד לברית בצהבת ילודים, מאומצים כקריטריונים הלכתיים. אפילו כלים סטטיסטיים משמשים ככלי להכריע מתי ניתן להסתכן בניחות שאין בו הצלת חיים למשל, עד כדי כך שיש צורך להתעדכן בכל רגע כשבאים לפסוק הלכה בפרסומים המדעיים בזמן אמת על מנת לקבל החלטה מהו גבול החיות ומאיזה שבוע מותר לחלל שבת לצורך הצלה של פג.

בסוגיית ניתוחי מתים לצורך לימוד רפואי הרחבנו מעט והזכרנו את המקרה של מיכל לביא ע"ה בו היה מעורב רב הקהילה. ראינו את השינוי שחל בגדרים של המושג ההלכתי "פיקוח נפש מונח לפנינו" בהתאם לשינויים טכנולוגיים, מהפכת התקשורת, שינויים במדע ושינויים באופי האנושי. גדרים אלו הורחבו אף יותר כאשר דנים בסוגיות הללו בעיניים של פסיקה ציבורית ממלכתית, כפי שראינו בתשובות על ניתוחי מתים לצורך הכרעות משפטיות ולצורך לימודי אנטומיה ורפואה.

ממחלוקת הפוסקים לגבי גבולות ההיתר לבצע ניתוחים פלסטיים לגברים עלה

בסוף החורף זכיתי להעביר בבית הכנסת סדרה של שלושה שיעורים תחת הכותרת "רפואה והלכה", בהם ניסיתי לתמצת, בעזרת עיון בסוגיות רבות, בעיקר את העקרונות שעומדים בפני רופא/רב כאשר הוא ניגש לעסוק בנושאים אלו.

בשיעור הראשון עסקנו בסוגיה במסכת סנהדרין (פד): הדנה בהקזת דם על ידי בן לאביו. התחלנו מפסוקי התורה שנקראו בפרשת השבוע בה הועבר השיעור, דרך עיון בפשט הגמרא, דברי הגאונים, הראשונים, פסיקת ההלכה (רמב"ם, שו"ע ורמ"א) ועד לשו"ת"ם ופוסקי זמננו. מוקד הלימוד, מלבד הנושא עצמו והעניין האישי-משפחתי, היה להראות כיצד לימוד בעיון והבנת הסברות של הראשונים ופשט הגמרא משפיע על תשובות לשאלות חדשות שצצות בעקבות טיפולים חדשים. ראינו למשל, שהבנת דברי רש"י וסדר ההלכות ברמב"ם יסייע בין השאר בהכרעה האם מותר לבן להזריק להורה קלקסן. את המודל של הכרעה בשאלות ההווה מתוך לימוד בעיון של דברי רבותינו בעבר, צריך וניתן ליישם בכל הסוגיות שהזכרנו בהמשך השיעורים אולם הוגבלתי בשלוש שבתות ולכל נושא ניתן להקדיש מספר שיעורים...

מטרה נוספת של השיעורים היתה להפגיש את הקהל עם פוסקי ההלכה העוסקים בענייני רפואה, את גישתם ההלכתית לתחום זה, להכיר את המכונים השונים ואת הספרות ההלכתית הרלוונטית.

אזכיר בתמצות את הנושאים שסקרנו ואת העקרונות ש"דקרנו" בצומת הזה שבין רפואה והלכה.

מסוגיות הפרייט מבחנה והזרעה

ומצא חן ושכל טוב בעיני א-לוהים ואדם

דברים לזכר משולם שוירמן ז"ל - מאת בנו, עודד שוירמן -

“הקב"ה אהב אותי”, כך אמר אבא ביום הולדת 89 לפני כשנתיים. כל מי שהכיר את אבא יודע שלא רק הקב"ה אהב אותו. למרות היותו צנוע ועניו, ניתן לומר מה שלא אמרנו לו כל חייו, הוא באמת מצא חן בעיני א-לוהים ואדם. אבא נולד בשנת 1930 בגורוהומורולי שבבוקובינה בצפון רומניה, עיירה ששליש מתושביה היו יהודים. נצר לרב העיירה משולם גבירר שעל שמו הוא נקרא. בן שלישי להוריו. בהיותו בן 11 נכנסו הגרמנים לכפר ודרשו מכולם לקחת מעט מטלטלין לקראת מסע אל הלא נודע. אבא זכר את הסירים

משולם שוירמן ז"ל צילום: מהאלבום המשפחתי

החמים שנשארו בבית ואת הרומנים שלא מחכים ולוקחים את האוכל החם. הוא הוגלה עם משפחתו לטרנסניסטריה - איזור באוקראינה מעבר לנהר הדנייסטר. כ-400,000 יהודים יצאו, וחזרו רק 150,000. בין הנספים היו דודים ובני דודים של אבא. התנאים בגטו במוגילב שבאוקראינה היו נוראיים. אנשים מתו מרעב, מקור וכמובן ממחלות. אבא היה מאושפז בבית חולים מספר חודשים עם 3 סוגי טיפוס. כשגדלתי והפכתי למנוחה למחלות זיהומיות הבנתי במה מדובר. אבא ומשפחתו שרדו בעיקר בשל הוריהם שדאגו להם. סבתא שלי הייתה אישה מלאת תושיה וכשהגרמנים רצו לקחת את בעלה לעבודה קשה שלא חוזרים ממנה, הייתה אסרטיבית והוציאה אותו בכוח מהשורה. בנוסף היא דאגה להוציאה את המשפחה מצעדת המוות הידועה לשמצה. היא גם ניהלה אולם בבית היתומים המקומי והשתדלה לא להתחס

”ויהא משאו ומתנו” “בנחת עם הבריות”

טיפים לניהול טוב של משא ומתן, גם בחיי היום-יום

- ישראל שטינמן -

ישראל שטינמן, שלומד בתוכנית ב'שקלא' - התוכנית הרב תחומית ללימודי משא ומתן - ממשיך לשתף אותנו בטיפים לניהול טוב של משא ומתן, גם בחיי היום-יום בפינה הקודמת הבנו שמו"מ מתקיים בכל אינטרקציה, והמטרה היא 'ניצול משאבים' וניהול הכי יעיל של כל מפגש. ככל שתהיה לנו יותר מודעות עצמית ומודעות לסביבה ותגובותיה, נבין מה באמת מתרחש כאן. כשנרצה משהו, קודם כול נבקש, ויש סיכוי שנקבל ברגע שהבקשה תהיה אותנטית ולא שאלה רטורית כשהצד השני נלקח כמובן מאליו. לא נניח מראש שאנחנו יודעים מה הסיבות של הצד השני ונבדוק מולו למה בחר/ה לנהוג כך.

כעת נמשיך להעמיק ביסודות המו"מ:

א.

איפה מתקיים המו"מ, את מי אני צריך לשכנע? לכאורה זו שאלה מצחיקה. ברור שהמו"מ מתנהל בין הצדדים! בין לבין הצד השני והמטרה היא לשכנע אותו... אלא שהדבר לא כך! המו"מ מתקיים בראש של השותף/ה שלנו. בראש של הצד השני, יש מחשבות ותוכנות על הנושא הנידון ושם הוא בוחן כל הצעה. שם הוא עושה את המו"מ. האם הוא יכול לחיות עם ההצעה/המצב שעכשיו עומד לפניו. כל עוד נחשוב שהמו"מ מתקיים בינינו, אנחנו נתאמץ הרבה וננסה להציע הרבה דברים שפעמים רבות יהיו יקרים משמעותית, ופעמים רבות לא יגרמו לצד השני לקבל את ההצעה כי בראשו הם לא עונים על הבעיה שאיתה הוא מתהלך. למשל: מתקיימת פגישה עסקית בין שניים. גלעד מייצג חברת ייצור, ואורלי היא סוכנת של חברת פיתוח עם מוצר מתקדם

אחרת לילדיה שלה כדי לא לפגוע ביתומים. בדרך-לא-דרך הם שרדו את השואה הנוראה, חזרו לרומניה ובמקום לנסוע עם אשרות מאושרות לארה"ב, הם שמו את יתום על ארץ ישראל ויצאו מבורגס בבולגריה באונת המעפילים "גאולה" לארץ ישראל. בדרך נלקחו על ידי הבריטים לקפריסין, שם שהה אבא שנה.

במפתיע, אבא מתאר את שהותו בקפריסין כאחת השנים הטובות בחייו. אבא, שלא זכה כמעט להשכלה פורמלית, היה נלהב מההזדמנות לרכוש ידע בידיעת הארץ, ספרות עברית, שירה עברית ועוד. הוא למד לפסל ולצייר ועם ידי הזהב שלו הוא פיסל משיש כלי שח מרהיבים.

הוא זכר את חגיגות הקמת המדינה ב-1948 ואחרי מספר חודשים עלה לישראל, תחילה למחנה 80 ואחרי זמן קצר לחיפה, שם חי כמעט 70 שנים בקרית אליהו ואחרי כן בכרמל. את אמא הוא פגש באוטובוס בדרך לעבודה והם התחתנו ב-1954, ביום גשום ביותר בחיפה. אמא הייתה החצי השני (ואולי הראשון) שלו. הם חיו בסימביוזה מדימה. הם אפילו עבדו יחד גב אל גב במשך 50 שנים כשהוא טכנאי השיניים האומן והיא מנהלת ביד רמה את המעבדה, כל זה מבלי לריב. זוגיות יוצאת דופן עד יומו האחרון של אבא. בחיפה נולדו 4 ילדים: אבי, גילה, יהודית, ואני. כשגדלנו, גרנו כולנו באיזור המרכז ורצינו שההורים יעברו לידנו. תחילה החברים הטובים בחיפה היו עוגן להישארותם בעיר, אולם לפני 5 שנים, בעזרתו הרבה של הרב וסרמן, הם עברו לגבעתיים והייתה לי ולילדיי הזכות והכבוד להיות לצד אבא בבית הכנסת ולראות את הוריי על בסיס שבועי. תענוג צרוף!

אבא השתלב בקהילה באופן מיידי בעזרתם של חברי הקהילה, צעירים יותר ופחות. הוא השתתף בדף היומי בזום ועכשיו אמא מחליפה אותו שם. הוא השתתף בשיעור "הצעירים" בשבת מבלי שנשים לב שהוא כמה עשורים מבוגר מאיתנו. תמיד אהב לשמוע דברי תורה ולספר לאמא ולנו מה הוא שמע. אבא היה סבא שוקולד. הוא חילק בבית הכנסת שוקולדים לילדים בגופם ובנפשם. לכל אחד את השוקולד שלו. התרגשנו בשבעה מהמחווה שילדי גן תמר עשו לו והביאו לנו שוקולדים לזכרו (שכמובן חולקו להם בחזרה) ולמחוות השוקולדים של ארני באירוע לציון 30 למותו.

אבא השאיר אחריו מורשת מכובדת, ילדים, נכדים ונינים אוהבים ואת אמא שתבדל"א. המורשת היא "ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם".

כך הוא היה וכך אנחנו ננסה להיות.

תהא נשמתו צרורה בצרור החיים. ■

לניהול רצפת יצור. לאחר שאורלי הציגה את המוצר המעולה של החברה ואת מחירו הגבוה, גלעד עונה שחברתו לא תרכוש את המוצר. אורלי: "אני יכולה לבוא לקראתך ולהוריד 10% מהמחיר". גלעד: לא נרכוש. אורלי: "נוכל גם לפרוס את התשלומים לשנתיים". גלעד: "לא".

אורלי חושבת שגלעד לא מעוניין בגלל המחיר הכלכלי. אבל זו בכלל לא הסיבה לסרוב של גלעד: לגלעד אין מספיק כוח אדם כרגע להטמיע מערכת חדשה בייצור. לכן, כל עוד אורלי לא תדע מה הסיבה לסרוב, ותחשוב שהמו"מ מתנהל מולה, היא תציע הצעות לא מתאימות. כשהיא תבין מה קורה בתוך הראש שלו, זה יהיה פתח להתקדמות.

ב.

ואיך נדע מה קורה בראש של הצד השני? האם כדאי להציע הרבה הצעות והצד השני יבחר מה שמתאים לו? אפשר לדעת רק אם נשאל. ואיך נשאל? בצורה הזו:

- "יש משהו שניתן להגיד או לעשות שיאפשר לך ל...?"
- מה מבחינתך יאפשר להתקדם בתהליך?"
- האם יש לך רעיון מה בכל זאת ניתן לעשות?"

דוגמא: יוסי וחיה משפצים את הבית ומרצפים את כולו מחדש. המרפסת לא הייתה כלולה בריצוף מחדש. אליהו הקבלן עושה להם עבודה מצוינת ושני הצדדים מרוצים. חיה פונה לאליהו ומבקשת ממנו שירצף גם את המרפסת כחלק מריצוף הבית כולו. 'מתחילים בלבקש'. ככה היא יודעת. "אליהו, מראש לא סיכמנו על זה, האם תוכל בבקשה לרצף גם את המרפסת וזה יהיה כלול בעבודה הכללית?"

התשובה של אליהו הייתה: "לא. זה לא היה כלול".

ג.

באופן אינסקנטיבי היינו בשלב הזה פועלים באחת מהדרכים האלו:

1. שואלים למה: כועסים ומנסים לשכנע שזה משהו קטן וחלק מעבודה גדולה שסגרתם ובאמת אתם לא מבינים למה הוא כזה קטנוני. לא נעשה את זה! למה לא נשאל 'למה'? כי בתנאי לחץ המודעות העצמית שלנו נמוכה. שאלת ה'למה' עלולה להיתפס כמתיחה ומשפילה. הוויכוח שיתפתח עלול להביא לנזק בלתי הפיך ליחסים.

2. היינו מציעים תוספת כספית לעבודה הזו: "תסכים אם נוסיף לך 2000 ₪?" למה לא נציע הצעות? כי תחת לחץ נטייתנו היא לגרום למוטיבציה אצל השותף למו"מ באמצעות הצעת תמריצים שמעלים את המחיר. "לא 2,000, אני מוכן 6,000 ₪". בנוסף, כך אנחנו חושפים את דרך החשיבה שלנו ללא נתונים על דרך החשיבה של הצד השני. בסוף נצא גם עם דימוי עצמי נמוך וגם פראיירים.

נחזור למשפט שנכון לומר פה, המשפט שאנחנו לומדים להכניס למו"מ כששמענו תשובה שלילית: "האם יש משהו שניתן לומר או לעשות שיגרום לך לרצף את המרפסת למרות שלא סיכמנו עליה?".

3. אחרי ששאלנו אנחנו שותקים. למה שותקים, זה קרב מוחות? לא. אין פה קרב. יש פה מטרה אחרת. המטרה היא 'להניע את הגלגלים' במוח של הצד השני. כולנו רגילים להגיב בצורה מהירה ובלי מחשבת עומק על דברים שאינם נעימים לנו. אליהו ענה באופן מיידי: "לא. זה לא היה כלול". אנחנו רוצים שאליהו יחשוב על משהו שמתאים לו ובראש שלו (ששם המו"מ מתקיים) הוא שווה עבורו. לפעמים התשובה של הצד שכנגד לשאלה הפתוחה הזו, לא תתאים לנו. אבל לפחות אנחנו יודעים מה הדבר שמניע אותו. בד"כ מה שמניע אותנו, אינו זהה למה שמניע את הצד השני.

4. אליהו עונה: "תקדימו את התשלום למה שכבר ביצעתי מזה-30 לחודש, ל-20 לחודש". והנה דוגמא לתוצאה שיכולה להתאים לנו ככפפה ליד (הקדמת התשלום), ולא היינו מגיעים לתוצאה זו בלי שהיינו שואלים את אליהו שסירב לנו בהתחלה, שאלה פתוחה מה כן יכול לגרום לו לתשובה חיובית.

5. במידה והתשובה מתאימה לנו (ובדוגמא פה הכסף כבר נמצא אצלנו ואין לנו שום בעיה להקדים אותו) לא נאמר מיד: 'כן. בסדר גמור'. אלא נאמר: 'תודה. נשמע רלוונטי. אני אבדוק ואחזור אליך'.

ולמה, הרי זה ממש כפפה ליד? לכאורה קיבלנו מה שרצינו ואפשר לסגור את המו"מ בסיפוק. למה לא 'להכות בברזל בעודו חם'?

מננה מספר סיבות לכך:

- בתגובה מידית וקבלת ההצעה שותפנו עלול לפתח תחושת החמצה שהיה נדיב מדי, שהרי מה שביקש קיבל מיד. תישאר תחושה מצידו שהוא נוצל: "למה לא ביקשתי יותר?". סתם נעכיר את מערכת היחסים והשותף בתוכו ירצה למצוא סיטואציה שבו הוא מפצה את עצמו על כך.
- בתנאי לחץ אנחנו רוצים שהסיטואציה

תיגמר - ורצים לפתרון. אנחנו עלולים לפספס פרטים קטנים בתוך ההתלהבות. אחרי זה נצטער ונכעס על עצמנו איך לא שמנו לב לפרט זה או אחר בהסכם שחתמנו.

• עלינו להזכיר לשותפנו ולעצמנו שאנחנו לא לבד אלא חלק מצוות: יש מערכת מאחורינו ויש צורך לפנות זמן לשם התייעצות כדי לקבל גיבוי מזה-back office. (למשל בסיפור על הקדמת התשלום לריצוף המרפסת, לבדוק עם בן הזוג שהכסף עדיין פנוי. אולי הכסף הושם בפק"מ בלי יכולת פתיחה עד סוף החודש...)

• אין לקחת אף אחד כמובן מאליו, כולל את ה-back office. אולי זה לא מוסכם על הבוס שלנו. אולי זה לא מתאים לבן הזוג, או לילדים...

• מו"מ הוא תהליך וככזה הוא לוקח זמן. כשמו"מ מתנהל בשיטת ה"אינסטנט", יש לו טעם פלסטיק...

6. אם התשובה "לא" חוזרת על עצמה, לא נשאל שוב את אותה שאלה. אנחנו מכבדים את הצד השני ואת הבחירה שלו. מה שאנחנו יכולים לעשות הוא לנסות להבין את עובי ה'לא' של הצד השני:

"אני מבין שהתשובה שלך היא לא, האם זה אומר שאף פעם לא תהיה מוכן למכור את החברה...?"

עלינו להבין שמי שבוחר להישאר בתהליך המו"מ עושה זאת מסיבות השמורות עימו גם אם כרגע בחר להגיד "לא" - אחרת היה הולך. עלינו לוודא שאומר ה"לא" מבין את ההשלכות של להגיד 'לא' ועלינו לוודא שאנו מבינים את מאפייני ה"לא": האם זה אישי? האם שינוי באוירה יגרום לשינוי בתוצאה? והאם ל"לא" יש זמן תפוגה?

7. אם השותף בוחר בדרדרור המצב ומדבר בצורה לא מכבדת, נזכיר לעצמנו שהנכס הכי חשוב שבידינו הוא המוניטין שלנו "טוב שם משמן טוב". לכן בשום פנים ואופן לא נגיב בתוקפנות או כעס, ננסה לעצור את "כדור השלג" וההידרדרות במצב.

מה נעשה? נשתף בתחושתנו שהתהליך כרגע פחות מתקדם: "אני רואה שהדיון לא מתקדם לכיוון חיובי", ונציע לקחת אתנחתא ולהמשיך מאוחר יותר.

8. כשהמו"מ 'נתקע', נשאף לשנות את אחד או יותר ממשתני פתא"מ: פורום (מי משתתף בדיון), תזמון (היום/מחר/עוד שבוע), אווירה (חמימה/פתוחה וכד'), מקום (במשרד/בבית/קפה/בבית).

שינוי אחד או יותר ממשתנים אלו יאתחל את המשא ומתן וייתן לו סיכוי להגיע להסכמה נכונה לשני הצדדים. ■

איהנים בקהילה

העצמאות התכבדנו בתפילה חגיגית, בחסות המשנה לראש העיר מר מושיק גולדשטיין, בהובלת החזן ר' שמואל קרישר.

בחודשים האחרונים נתברכנו בשפע של פעילויות קהילתיות למבוגרים וילדים:

ל"ג בעומר

לכבוד ל"ג בעומר השתתפו הילדים בפעילות בשיתוף חב"ד, שכללה סדנת בועות סבון ועוד הנאות.

ל"ג בעומר צילום: חברי הקהילה

יום ירושלים

יום ירושלים צוין אף הוא בתפילה חגיגית, הפעם בהובלת החזן לייזר ברוק. שוב תודות למושיק גולדשטיין, המשנה לראש העיר.

פורים

בחג הפורים, לאחר קריאת המגילה נהנו הילדים מן המופע של יניב ונטורה והחיות בחסות המדור למורשת ישראל של עיריית גבעתיים ובשבת הסמוכה לפורים נערכה תחרות הצ'ולנט המסורתית שאותה ליווה האורח המיוחד ד"ר רועי יחביץ' במופע על-חושי פורימי.

חגיגת פורים צילום: חברי הקהילה

ועוד...

בנוסף לכל אלה, התקיימו לא פחות מחמישה שיעורי תנ"ך: האחד מפי נועה אומן, שעיינה איתנו במזמור תהילים, בשיעור לזכרו של אביה יצחק נאור, וארבעה נוספים בסדרת שיעורי התנ"ך המתקיימת בשיתוף עם ארגון "ליבנו", שאותם העבירו הרב ד"ר תמיר גרנות, ד"ר איילת סיידלר, והרב חן חלמיש. כמו כן התקיימה סעודה לסיום מסכת סנהדרין, עם אורח הכבוד הרב אביחי קצין, שנשא דברים בנושא "אגדתא - לא סתם אגדה". האירוע הוקדש לע"נ אסתר סולומון ויצחק קראוס. ולא נשכח את סדרות שיעורי החורף בשבתות מפי מגוון מרצים, שחלקם נאותו לפרסם תקצירים של שיעוריהם על דפי גיליון זה.

שירתם של בני חברינו הוותיקים
אלמה פרידמן ואליהם לזכר
החזירה אותי בגאון לפני כ-50 שנים את נתינתנו - אנו
"דור החייסדים" - כדי להקים את היכל בית הכנסת שלנו
ו"התכוננה" נארון הקודש, הבימה, תאורת החשמל, וטראקטורים,
תקרה, וכל "פינות" התכונה. יבורכו וייצברו לנצח כל
התורמים לנ"ל: אהרן מאיר ז"ל, י. פרנקל ז"ל, י. שאומן
ז"ל, א. בן-כוכב ז"ל, ויבדל"א חיים מרקובה, וכן כל אלו
שעסקו ב"מלאכה" ובהם י. בולמן, י. פרנקל ז"ל וכמובן הייעוץ
האקצוזי של ש. פרידמן ושותפיו ש. לנדסמן ז"ל.
אנו מברכים אתה את "האוסקים לברכי הציבור" הצעירים,
ומאתלים שקהילתנו אכן תהיה דוֹמָא אֵלֵךְ קהילת ישראל.

- י. פורת -

פסח

לקראת חג הפסח התקיימה פעילות אפיית מצות לילדים, בשיתוף עם חב"ד. המבוגרים שמעו שיעור מרתק מפי ד"ר יושי פרג'ון בנושא "הגדה כפשוטה".

אפיית מצות צילום: חברי הקהילה

יום השואה

את יום השואה ציינו בהרצאתו המאלפת של חברנו פרופ' גדעון גרייף על ההיסטוריה של מחנה ההשמדה אושוויץ, בהשתתפות קהל רב.

יום הזיכרון ויום העצמאות

ביום הזיכרון לחללי מערכות ישראל נערך הטקס המסורתי ברחבת הזיכרון בהשתתפות תא"ל אמיר ודמני וביום

טקס יום הזיכרון צילום: חברי הקהילה

נעים להכיר משפחת חזקיה

- איילת סקסטין -

אינטנסיבי, אבל מצליחים", אומרת יעל. "השבת היא הצלה. לא גדלתי בבית דתי, אבל מאז החתונה אני מנהלת אורח חיים דתי וממש מתחברת".

להיכרות בין אמנון ליעל היסטוריה מפותלת. כשיעל עבדה בכנסת, אחד הקולגות שלה היה אח של אמנון. בהדלקת נר חנוכה המסורתית של החנוכה ישבו זה לצד זה והחלו לדבר. במהלך השיחה שאל אותה אם תרצה להכיר את אחיו. היא לא הייתה להוטה באותו שלב. הגיע פורים ויעל הלכה למסיבה של חברה, שבה נכח גם אמנון, שהגיע עם חבר משותף. החברה המארכת חשבה שהם מתאימים, ו"עבדה" על כל אחד מהם שהשני מתעניין בו, וכך הכירו. אחרי זמן מה הבינו שעוד קודם ניסו להפגיש ביניהם. בחנוכה הבא

צילום: אלבום פרטי

משפחת חזקיה

כבר התארסו וחגגו במסיבת חנוכה של שתי המשפחות. אהבה משפחתית משותפת להורים ולילדים היא טיולים בארץ. יעל מציינת שגם כאשר לא מטיילים בשבת תמיד מוצאים זמן לטייל בארץ, אם משתדלים מספיק.

ומה עם הצ'ולנט?

"הבסיס הוא מהבית של אמא שלי", אומר אמנון. "המקור הוא מג'רבה, אבל בעיבוד ישראלי". יעל - שבביתה לא אהבה לאכול צ'ולנט - מוכנה לאכול רק את החמין של אמנון. אמנון מכין אותו עוד מנעוריו, וחברים מהאוניברסיטה מזכירים לו עד היום איך היה מכבד אותם בשבתות, ומבקשים גם היום הזמנה!

את המשפחות שהתחילו לקחת חלק בחיי הקהילה בתקופה האחרונה היא משפחת חזקיה: אמנון, יעל, שירה (כמעט בת מצווה), דניאל (כמעט 9) ומיכאל (5). הילדים לומדים ב"אמונים", שירה הולכת לבני עקיבא

א

ושואפת להיות מדריכה, ודניאל מצפה להצטרף (ומתגנב לפעמים!). הבנים אוהבים כדורגל ושירה רוקדת. הם גרים בגבעת רמב"ם, אבל אמנון והילדים מגיעים לבית הכנסת שלנו כל שבת, וגם יעל מצטרפת אליהם לפעמים. למי ששכח, נזכיר כי הצ'ולנט שלהם אף זכה במקום הראשון בתחרות המסורתית השנה! "איך הגעתם אלינו?", אני שואלת.

"לפני כן התפללנו בבית כנסת קרוב יותר אלינו, אבל במשך שנים אנחנו כבר מגיעים לפעילויות לילדים שאורית מארגנת,

ואחרי שחברינו, משפחת גרינפלד, נכנסו לקהילה, הצטרפנו אליהם לבית הכנסת. אנחנו אוהבים את הקהילה ואת הפעילויות ושמים להמשך להגיע".

אמנון, במקור מטרייה, למד בשיבת כפר הרא"ה ואחר כך בשיבת הקיבוץ הדתי במעלה גלבע. לאחר השירות הצבאי ולימודים באוניברסיטת בן גוריון, עבר לגבעתיים בעקבות אחותו. "עברתי בכל צורות המגורים שיש בארץ", אומר אמנון, "פריפריה בצפון ובדרום, כפר, קיבוץ ועיר אורבנית". הוא עוסק בטכנולוגיות רפואיות למעלה מ-20 שנה. יש לו חברה שמייצגת חברות בינלאומיות עם פתרונות טכנולוגיים לבדיקות רפואיות והם עוסקים בייבוא, הדרכה, חינוך והסברה בנושא.

יעל נולדה בגבעתיים, לאב שגדל בעיר מקטנות, אך בגיל 3, בראשית שנות ה-80, עברו הוריה למעלה אדומים, שרק נוסדה אז. סבה של יעל היה מראשוני התעשיינים בארץ, בעל מפעל לאטמי שמן למטוסים ("ההיי-טק של אותה תקופה", אומרת יעל). כחבר בכיר באיגוד התעשיינים הוא קיבל משמעון פרס משימה להעביר חלק מפעילות המפעל שלו לאזור התעשייה של העיר החדשה, כדי לסייע בהקמתו. בנו, אביה של יעל, מונה למנהל המפעל החדש והם גרו בבתי הראשונים של מעלה אדומים. כיום יעל היא ראש המטה של השר לבטחון פנים. זהו התפקיד הרביעי שלה בתחומי הממשלה והכנסת, לאחר שנים רבות במגזר הציבורי. (בעבר היה לה תפקיד בסוכנות החלל הישראלית, והם קיימו פעילויות גם במצפה הכוכבים בגבעתיים). "התפקיד מאוד

**ברכות לחברנו
ד"ר קובי בן-ארי
לרגל צאת ספרו
"רועי צאן ונוודים בארץ ישראל"
היבטים כלכליים
והתיישבותיים בתקופה
הרומית-ביזנטית**

'תורפיה'

פסיכולוגיה על פי התורה

- אלימלך למדן -
מתוך סדרת שיעורי החורף

כ ששואלים אותי במה אני עוסק, אני עונה: אני פסיכותרפיסט תורני. כלומר, אני מטפל בנפש על בסיס התורה. מדוע?

כ

התורה. מדוע?

מאמינים. על כן שילוב האמונה הפנימית (ולפעמים החבויה) בה' ובתורה בחיי היום יום, וגם בשעות מצוקה, מעניק להם תחושת חיבור לעצמם, לחייהם, לה' ולכל הבריות. השילוב המעשי הזה של קדושה בחולין, זה הסיפור שלי ושל 'תורפיה'. והנה מספר דוגמאות:

1. האר"י ז"ל כותב שאין פגם במהות האדם אלא רק בבוש, כלומר בדימוי

ובתורה זה נקרא "ואהבת לרעך כמוך". ובלשון הרב דסלר, "אין אדם רואה את העולם אלא במשקפי עצמו".

אז איך זה עובד בפועל?

(זה מה שלרוב שואלים אותי לאחר ההקדמה על עקרונות הטיפול.)

הרי דוגמה אמיתית עם שם בדוי: נחום פנה אלי לאחר שמידת הלחץ שלו עברה את סף הסיבולת. גם כדורי הרגעה לא הועילו. הוא סיפר שהוא טיפוס לחוץ מטבעו ובשנים האחרונות הלחץ שלו הולך וגובר ומתמקד סביב המצב הכלכלי. הוא עצבני בבית וכועס על כולם בפרט לקראת סוף החודש. אשתו קוראת לו קמצן פתולוגי, והמצב ביניהם לא טוב.

דרך שאלות מנחות ששאלתי זיהה נחום את הרגש של חרדה שמלווה אותו כבר שנים. פחד בעצמה אדירה שמקפיא לו את הלב בשלשות ברזל.

בשלב הבא הבין נחום את סיבת הפחד: האמונה הילדותית שאם הוא נכשל בנושא הכלכלי של הבית, מול אשתו ומול הבנק, אז הוא כישלון. ואם הוא כישלון אז הוא לא שווה!! (האמונה הילדותית שהוא לא שווה בתנאים מסוימים יוצרת כאב קיומי אדיר, כי נשמתו הטהורה מתנגדת (תת-הכרתית) לאמונה השגויה הזו. וזה מה שכתוב בגמרא שמשביעים את הנשמה לפני הלידה: תהיה צדיק ואל תהיה רשע. ואדם שמאמין ולו לרגע שהוא לא שווה, מרשיע את עצמו.)

בשלב הבא נחום גילה שאמונה זו - "להיכשל זה להיות אפס!" - מלווה אותו מאז ילדות מוקדמת כמסר חד וחלק שקלט דרך הביקורת התמידי שספג מאביו. לבסוף למד נחום להיאחז באמונתו בה' ובהכרה ש"מן המיצר קראתי י-ה" ולומר משפט משרחר, ולהתפלל לה' שיעזור לו להשתחרר מהמחשבה המוטעית, ולדמיין את חייו המשוחררים אם וכאשר יזכה ל"ציאת מצרים" הפרטית שלו.

זה מבט-אמת על רגל אחת. כשנחום למד להשתמש בכלי הזה פעם אחר פעם עד שהפנים את התהליך, הוא התעורר בהדרגה מהסרט המלחין ששיגע אותו. הוא נרגע יותר ויותר וממקום חדש ושקט שטרם הכיר בחייו, ניהל ביעילות וחכמה את הוצאות הבית... לרווחת כולם.

כך גם אני גיליתי את ה-'טיפול התורני' בחיי. כי מצאתי את האור של קדושה שהולך וממלא את המציאות הפנימית והחיצונית. לא נותר כי אם להמשיך ולחבר עליונים עם תחתונים... ולשתף. ■

צילום: מתוך בלוג תפילה היא כוח של ריפוי ואהבה, ישיבת בני ציון

עצמי. על כן 'תורפיה' מדגישה שכל אדם הוא במהותו נשמה טהורה, בהיותו 'חלק אלו-ה ממעלה'. הבעיות שלו הן ביצירה הדמיונית של מי שהוא חושב שהוא, המכונה 'יצר הרע', יצירה שעושה רע. זה אשר הפסיכולוגיה מכנה: דימוי עצמי. לפיכך עולה המסקנה: הוא במהותו תמיד בסדר מאה אחוז, גם אם עליו לתקן ולהשתנות בתפקודו, התוצר של הדימוי עצמי.

2. החלק השלילי בדימוי עצמי נקרא בתורה "יצר הרע", והופעתו מפורשת "כי יצר לב האדם רע מנעוריו". ואמנם הוא מפיל אותנו למקומות אפלים בתוכנו, אך היצר הטוב, החלק החיובי בדימוי עצמי, יכול להתגבר עליו ולמשול בו. זה בחינת יעקב הגובר על עשו. יעקב שואב את השפעתו מה' דרך אבותיו. כך כל אדם יכול לזכות לשפע כאשר מתכוון לשאוב את כוחו מה' דרך כל אבותיו (כולל הוריו, בחלק החזק שבהם) עד שזוכה לגאולה אישית (בחינת 'ישראל').
3. מה שאני רואה בחוץ אצל אחרים בעצם קיים אצלי. זה נקרא השלכה בפסיכולוגיה.

לימודי הקודש שלמדתי בילדותי הותירו חלל בלב ותשוקה להבין את נפש האדם. שאלותיי לא נענו, וגם אם כן, כנראה שלא הבנתי לעומק. על כן חיפשתי ב'חכמות הגויים', החל מתורות המזרח דרך ספרות הפסיכולוגיה ועד השיטות הטיפוליות של ימינו. דרכן קיבלתי תשובות מעמיקות והתלהבתי, אך הטרידה אותי שאלה אחת: איפה התורה בנושא הנפש? מה אומרת היהדות? איפה האמונה בה' ובהשגחה פרטית בתחום הטיפול בנפש? כשהתבגרתי מספיק לבחון מחדש את המקורות הקדושים, גיליתי את התשובות לשאלות אלה. את תמצית התגלית כתבתי בספרי הראשון 'תורפיה, הדרכה ליעוץ ברוח התורה' (הוצאת פלדהיים). לאחר שנים של יישום 'תורפיה' בחדר הטיפולים, התגבשה אצלי שיטה שקראתי לה 'מבט אמת', וגם אותה הוצאתי לאור בספר השני 'תורפיה: מבט אמת' (הוצאת פלדהיים).

איך זה עובד?

יהודים מכל הגוונים הם מאמינים בני

קינוח קליל, צבעוני וטעים - ללא צורך בתבנית

גאלט דובדבנים ופיסטוקים

מצרכים

- 180 גרם קמח
- 100 גרם חמאה
- 50 גרם סוכר
- כפית תמצית וניל
- מעט מלח
- חלמון
- 200 גרם דובדבנים טריים מגולענים
- 50 גרם סוכר (עבור הדובדבנים)
- 20 גרם קורנפלור
- ביצה (להברשה)
- 40 גרם פיסטוקים קצוצים
- אבקת סוכר לקישוט

אופן הכנה

- * מחממים תנור ל-180°C.
- * מערבבים קמח, חמאה, סוכר, תמצית וניל ומלח במעבד מזון.
- * מוסיפים חלמון ומעבדים עד שהתערובת מתגבשת (אם התערובת פירורית, אפשר להוסיף כף מים).
- * מאחדים את הבצק ומקררים למשך שעה.
- * בינתיים, פורסים את הדובדבנים ומערבבים היטב בקערה עם הסוכר והקורנפלור.
- * מרדדים את הבצק לעיגול גדול, מניחים את הדובדבנים על הבצק, תוך שמירה על שוליים של כ-3 ס"מ. מקפלים את השוליים על הדובדבנים.
- * מקררים את הבצק למשך שעה (אפשר להכניס למקפיא למשך 20 דק').
- * מוציאים את הגאלט מהקירור, מברישים את שולי הבצק בביצה ואופים למשך 35-40 דק', עד שהבצק מזהיב.
- * מצננים את הגאלט, מפזרים פיסטוקים ואבקת סוכר ומגישים.
- * (לקינוחים אישיים יוצרים 4 עיגולים קטנים יותר מהבצק, זמן אפיה של 25-30 דק').

בתאבון!

אולם אם ממילא אינו על ידם, וכן אם אין ההורים צריכים את שימושו, והם מוחלים לו ע"ז גם בהיותו לידם, אלא שהם מתנגדים לעלייתו לארץ ישראל מאיזו סבה שהיא, בזה אינו חייב לשמוע להם: אדרבא מצווה ועומד הוא לקיים המצווה שהוא והוריו חייבים בה". סיטואציה מעניינת אחרת: חייל מצטיין מעוניין להתנדב לקצונה, אולם ההורים חוששים, בגלל הסיכון שבתפקיד זה, ומתנגדים לכך. האם חייב החייל לשמוע בקול הוריו, או לא? "...כל מצות מורא פירושה להימנע מלפגוע בכבוד האב, ע"י מעשה הסותר זאת, כגון הסותר את דבריו וכדו'. ולכן, רק כאשר הוא מתכוון לזלזל בכבוד אביו, רק אז הוא עובר על מורא. אולם כאשר כוונתו לשם שמים, אין הוא עושה זאת מתוך זלזול באביו, אלא מתוך רצון לעשות את רצון אביו שבשמים, שגם אביו חייב בכבודו, לכן אין בכך משום ביטול מצות מורא. ... כאשר אב ואם דורשים מבנם להימנע מלקיים דבר הנחשב בעיניו להידור מצווה, כגון, בנידון דידן, התנדבות לקצונה, עלינו לבדוק את שני מרכיבי המצווה. מצד מורא אין כאן, שהרי אין כוונתו לזלזל בכבודם, אלא שהרצון לשרת את העם וללחום את מלחמות ה' הוא הגורם לכך שהוא נאלץ לא לציות להם. ומצד כבוד גם אין כאן, שהרי מצות כבוד היא התועלת שיש להורים, ואילו כאן ההורים חוששים לשלומו של הילד, והתועלת הוא עבורו ולא עבורם, ואין כאן מצות כבוד.... העולה מדברינו הוא, שגם עבור מצווה כמו תלמוד תורה, הנדחית מפני כל המצוות, מותר לדחות מצות מורא אב ואם, והוא הדין לכל מידת חסידות ומנהג טוב. ולכן מסתבר, שגם התנדבות לקצונה דוחה מורא אב ואם". (הרב יעקב אריאל, שו"ת באהלה של תורה חלק א סימן ז)

הרב אלימלך בר שאול, (ריח מים, עמ' 68-69) אף משרטט מפורשות שיח של "זכויות הילד המתבגר": "הורים, ובייחוד הורים מסורים ביותר, מצפים ליחס של כבוד מצד ילדיהם. ואמנם זוהי מצוות התורה. ... אבל גם על ההורים ישנה חובת כיבוד כלפי ילדיהם שנתבגרו. זהו חלק ממצוות חינוך שההורים מצווים עליו. על ההורים לזכור שילדים שנתבגרו דורשים הכרה בכבודם, ואינם רוצים שיוסיפו לראות בהם ילדים. ואם אין מכירים בכבודם, או אפילו מתעלמים ממנה גרידא, הרי הם נוטים להוכיח את בגרותם על ידי התמרדות

המשך בעמ' 11 <<

הלכה ומוסר

גבולותיה של מצוות כיבוד הורים

- גידי פרישטיק -

מתוך סדרת שיעורי החורף

במסגרת שיעורי הקיץ בשבת בנושאי הלכה ומוסר (לזכרם של משה ושרה קרמר ז"ל) קיימנו דיון מעניין בדבר גבולותיה של מצווה כה חשובה של כיבוד הורים ומוראם, עת היחיד מבקש לפלס לו את דרכו בחיים בניגוד לרצון הוריו. היכן הם גבולותיה של המצווה כאשר המוסר האישי המצדד במתן חופש ליחיד לנהל את חייו עומד בניגוד לרצון הוריו. מתברר שבמאות השנים האחרונות ישנם לא מעט שו"תים הדנים בסוגיה זו וניסונו לשזור מקורות אלו למשנה אחידה.

המקור הראשון המצוטט אח"כ בהרחבה עוסק במקרה הקלאסי שבו הילד חפץ להתחתן עם כלה שהינה למורת רוחם של הוריו: "ואשר נסתפקת אם יש כח ביד האב למחות ביד בנו לישא אשה אשר יחפץ בה הילד, לעניות דעתי נראה שאם היא אשה ההוגנת לו, שאין כח ביד האב למחות ביד הילד. חדא דאפילו לענין ממון, אודי ליה רבנן לרבי ירמיה כמאן דאמר משל האב, וכן פסקו כל פוסקי הלכות אשר ראיתי. כל שכן הכא שהוא דבר השייך בצערא

דגופא להניח האשה אשר חפץ בה ויצטרך לקחת אשה אחרת אשר לא תישר בעיניו כל כך..." (הרב יוסף קולון, שו"ת מהר"ק סימן קסו) ישנם שו"תים שדנו

בהיבטים אחרים כמו האם הילד מחויב בהחרמה והפגנת שנאה לאיביו של אביו (כמובן שלא, הרא"ש). בקפיצת הדרך נגיע לעת החדשה: האם נער ציוני יכול לעלות לארץ בניגוד לרצון הוריו? הרב שאול ישראלי ענה על כך, עקרונית, בחיוב (עמוד הימיני כב) וזה נימוקו: "...מי שנמצא ליד הוריו בחו"ל והוא מטפל בהם ומסייע על ידם אין עליו מצות עליה לארץ ישראל, ואפילו אם לא יאמרו לו ההורים שהם מתנגדים לעלייתו, מצווה ועומד הוא להישאר לידם ולכבדם,

Hani Abbas

ושרפת בחגך?

מדורות ל"ג בעומר - מסורת, אקולוגיה והלכות שכנים - יהושע שורץ -

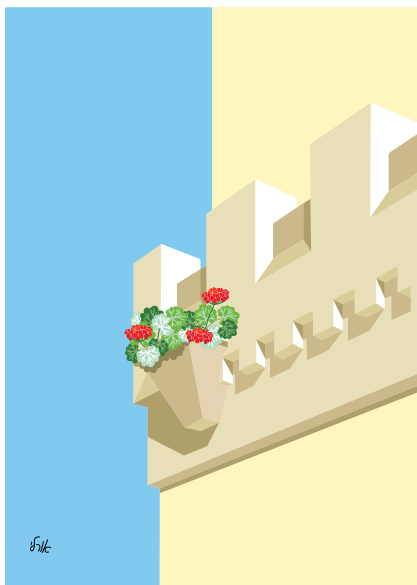
פינת תרבות

ראיתם מופע או סרט שריגש אתכם? קראתם ספר שטלטל אתכם? שמעתם שיעור שפקח את עיניכם? ביקרתם בתערוכה שהותירה בכם רושם? אתם מוזמנים לשתף, להמליץ או למתוח ביקורת בפינה זו!

תערוכה "בדרכי לראות משולשים"

- איילת סקסטין -

לפני כחודש קפצתי לבית שז"ר הסמוך לראות תערוכת איורים שהוצגה שם. התערוכה, שנקראה "בדרכי לראות משולשים", הייתה מאירוריה של המעצבת הגרפית הוותיקה והמסורה של ביטאון זה, אורלי אליאס. אורלי החלה את דרכה בעולם החזותי בחוג ציור בבית שז"ר, ובהמשך למדה עיצוב גרפי באורט טכניקום גבעתיים ואנימציה ב"בצלאל" בירושלים. כיום יש לאורלי ותק של 20 שנה בתחום העיצוב הגרפי והתמחותה היא עבודות דפוס. בעזרת עכבר מחשב רגיל ותוכנה גרפית על מחשב Apple היא יוצרת לוגואים ואייקונים מאייררים (לוגו שנת

גודל: 57.5x47.5

שמש אביבית

החמישים של בית הכנסת שלנו הוא פרי יצירתה), איורים שהחליפו צילומים, איורי דיוקנאות, אנשים ועוד. באופן סמלי בחרה אורלי לסגור מעגל ולהציג את התערוכה

צבאיים. ע"ע סצנת המדורה המפורסמת (הפגאנית כמעט) בסרט "הוא הלך בשדות". מי שמתנגד למדורות המקומיות בטענה שאין חובה כלשהי להדליק אותן ושהן מזהמות וגורמות נזק וסבל זוכה לתגובה של "מסורת": המבוגרים, ההורים, הסבים, טוענים שכך אנו עשינו בצעירותנו. כך גם עונים בדרך כלל בעיריות של אותן ערים שלא ביטלו כליל את השריפות המקומיות. ויש כאלה ש"ראו את האור" והפסיקו לשרוף. אבל אותם מגיבים שוכחים שמנהג חדש (!) זה נוצר בעיקר במדינת ישראל כשהיא הייתה פחות עירונית, פחות בנויה ופחות צפופה (והצפיפות בגבעתיים למשל רק הולכת ונעשה קשה יותר) ולעתים רבות גם מחוץ לשטח העירוני בכלל. המדורות היו מלוות בפעילות חינוכית-ערכית-חברתית - לפחות כך כתוב וכך מספרים לי; אני גדלתי בחו"ל ואצלנו חל איסור מוחלט להבעיר אש ומדורה בשטח עירוני. בתי הספר היהודיים חגגו את ל"ג בעומר כיום ספורט (בלי חופשה מבית ספר) והיה מוצלח מאד.

חז"ל והפוסקים היו מאד רגישים לעניינים של אקולוגיה ועשו מאמצים רבים למנוע זיהום ופגיעה בבריאות התושבים כתוצאה מהזיהום. כאן ממש אקצר ואסכם ואדגיש שההתייחסות בעיקר היא למפגעים בתוך בית שפוגעים בשכנים - ועל אחת כמה וכמה כשהמפגעים הם ברשות הרבים או בשטח ציבורי. הרמב"ם, למשל, בפרק י"א של הלכות שכנים, קובע שאדם חייב להרחיק מביתו דבר הגורם נזק לשכן שלו ואפילו אם השכן מחל לו, בענייני עשן ואבק, ריח רע ורטט אם המפגע מציק יכול השכן לחזור למחות. הרמב"ם מדגיש שזכאי אדם להנות משקט בביתו בלי שיוטרד על-ידי שכניו, ועל אחת כמה וכמה אם מדובר בתושבים רבים שאינם שכנים שבאים במעשים שמציקים ופוגעים. אסיים עם קהלת רבה (וילנא) פרשה ז: "ראה את מעשה האלהים כי מי יוכל לתקן את אשר עותו, בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון נטלו והחזירו על כל אלני גן עדן ואמר לו ראה מעשי כמה נאים ומשובחין הן וכל מה שבראתי בשבילך בראתי, תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי, שאם קלקלת אין מי שיתקן אחריך". בוא ננסה לא לקלקל ולא לזהם ואם חס ושלום מקלקלים, לפחות שננסה אנו לתקן. ■

ה תקופה מפסח ועד עצרת, זמן ספירת העומר, הייתה חשובה מאוד בעיני חז"ל. רבי עקיבא העיד על עצמו ששנים-עשר אלף תלמידים שהיו לו מתו בתקופה זו (קהלת רבה כ"ב: ד). מתקופת הגאונים התחילו מנהגי אבלות בימים אלה לזכר אותם תלמידי חכמים. בימי הביניים התחילו להגביל את הימים שמתו בהם התלמידים לימים שבין פסח ל"פרוס העצרת", או בערך שבועיים לפני שבועות, תאריך המתאים ליום ל"ג בעומר. הרבה מנהגים נקשרו ל"ג בעומר בארץ ובחו"ל, כמו למשל, עלייה למירון להילולה של רבי שמעון בר יוחאי להדלקת מדורה מרכזית בה, עריכת טקס החלאקה לילדים, גם במירון וגם במקומות אחרים בארץ, לימוד ספר הזהרה המיוחס לרשב"י ומשחקי חץ וקשת לזכר מלחמת בר כוכבא. וכמובן, מנהג שנפוץ במיוחד מאז קום המדינה, הדלקת מדורות, וכך הפך ל"ג בעומר לחג השריפות. אין אני יכול לעסוק בכל העניינים האלה וכבר הרב יחיאל וסרמן פרסם בביטאון לפני שנים מספר מאמר מאלף על ל"ג בעומר ומלחמת בר-כוכבא ועוד. אבל גם בלי להיכנס לפרטים אני כן יכול להגיד מה שאף פעם לא היה כלול בו ולצערי הפך במקומותינו הקרובים ממש להיות מהמוטיבים הבולטים והמרכזיים של החג: ילדים (ומבוגרים) משתוללים מסביב למדורות מכל הגדלים ומכל הצורות (והחידוש האחרון: מדורה אקולוגית [כך]), רועשים כל שעות הערב והלילה, שורפים כל הבא ליד (שלעתים רבות נלקח שלא ברשות ולפעמים לא מתאים בכלל להישרף במדורה), מזהמים ופוגעים לא פעם בשכנים הגרים בקרבה יחסית בבתי דירות על גבול מתחם ההמולה, כדוגמת מתחם טבנקין. חדרי מיון בבתי החולים עסוקים ב"לילות" (כך!) ל"ג בעומר בבעיות בדרכי הנשימה ובכוויות. אין אני רוצה להתייחס למדורה במירון שנזכרה במקורות מהמאה ה-19, ושקשורה יותר להשתטחות על קברי צדיקים והפולחן שצמח במקומות כאלה, אלא למדורות המקומיות שתיארת למעלה, מדורות שאין בינן לבין ל"ג בעומר ומסורת ל"ג בעומר ולא כלום. ואגב, המדורות המקומיות הן בסך הכול חיקוי והעתקת "המסורת" החילונית-ציונית-סוציאליסטית-פלמ"חניקית של ה"חברה" מסביב למדורה בשדה, בטקסי גיבוש דמוי-

ביקר וכן מתי ובאלו נסיבות נפצעו. מלכיאל ריתק אותנו בסיפוריו המרגשים על הקשר המיוחד שלו עם הפצועים ועל התרומה החשובה של מפגשים אלה עבורם. בסוף המפגש אתנו הוא עבר בין כל המשתתפים וברך כל אחד אישית את ברכת הכוהנים, בהיותו כוהן בעצמו. תודה למלכיאל לרנר, איש פשוט, צנוע, אלמוני בעצם, איש גדול ששם בפנינו מראה, שעושה את מה שכל אחד מאיתנו יכול והיה צריך לעשות.

רדף אחר הכדור שעף לכביש, ושם נדרס על ידי רכב שחלף במקום. הוא היה פצוע קשה מאוד, סבל מפגיעת ראש קשה, פגיעות קשות בכל חלקי הגוף ובעיקר ברגליים, והיה מחוסר הכרה במשך מספר שבועות. הרופאים היו פסימיים מאוד לגבי הסיכוי שישרוד. אולם הוא שרד למרות הכול, עבר ניתוחים רבים ושיקום ארוך מאוד של שנים. אלא שנפשית הוא לא התאושש. במשך מספר שנים היה הולך בטל, לא למד ואף לא עבד. לאחר מכן התקבל לעבודה

במקום שבו התחילה את דרכה. אהבתה הגדולה השנייה היא לטבע ולטוילים ברגל בארץ ובעולם, בעיקר בהרים. בהיותה בחוץ היא מחפשת כל הזמן שילובים ומפגשים בין הרים, בין אור לצל, בין צבעים והשתקפויות. עם כל יציאה לטבע היא לוחשת לעצמה: "אני בדרכי לראות משולשים". החיבור בין המרחבים לאיור הממוחשב הוליד את כינוי החיבה שלה: "עכבר שדה". בתערוכה הוצגו איורי נופים מן הטבע ומן

צילום: אמירה אימברגר'מובנה

מלכיאל לרנר בהרצאה בנוכחות משתתפי מועדון אחיעזר

גודל: 42.5x42.5

נירית

הנוף האנושי. מעניין היה לראות איך אורלי מתמצנת את התרשמותה מן המראות שהיא רואה לאיורים המתאפיינים במיעוט קווים, במפגשים ברורים ובצבעים נקיים. דווקא הציורים הלא-ריאליסטיים האלה, הפשוטים למראה, הזמינו אותי לנחש את ההקשר, להשלים בדימיון את הפרטים החסרים, להרהר בכך שלפעמים די ברמז כדי להעיר יופי.

הלכה ומוסר / המשך מעמ' 9 <<

בדיבור או גם במעשה. וסופה מי ישורנה ומי ישערה. על ההורים להכיר מיד בסימני בגרות גופנית ורוחנית של ילדיהם, להסתגל אליה ולהכיר בה, ולהוכיח הכרה זו להלכה ולמעשה. אזי יוכלו מחדש להיות מחנכים טובים ונשמעים לילדיהם שנתבגרו. אשרי ההורים העומדים במאמץ זה בכל יכולתם, ואשרי הילדים הזוכים להורים כאלה". אין טוב מלסכם את הדברים בצייטוט מראייתו ההלכתית של הרב מיכאל אברהם (כיבוד הורים וטריטוריה הלכתית, מישרים - תשס"ו): "ישנם מקרים שבהם הצייווי של ההורים אינו מחייב את הבן מפאת הזכויות של הבן, ולא בגלל שהוא נדחה או בטל מסיבה הלכתית כלשהי. ישנם תחומים שבהם רק הבן עצמו אמור לקבל החלטות, ולכן הם מצויים מחוץ למוטת השליטה שנותנת התורה להורים". מתברר שאף למצווה הכה חשובה של כיבוד ומורא הורים ישנן גבולות - הילד הוא שאמור לקבל החלטות הנוגעות לגורלו האישי ולא הוריו.

במחלקת התברואה של עיריית ירושלים ובמשך כעשר שנים היה מטאטא רחובות בשוק מחנה יהודה. יום אחד "תפס את עצמו" והחליט שהוא חייב לעשות משהו על אף חוסר ההשכלה וחוסר המקצוע שלו. הוא החליט לקחת על עצמו את משימת חייו: להגיע לפצועי צה"ל ולנפגעי טרור, להצדיע להם ולתמוך בהם ברגעים הקשים של חייהם - כנראה הדהדה בו תקופת השיקום הקשה והארוכה שעבר בצעירותו. את שני העשורים האחרונים מקדיש מלכיאל לליווי פצועי צה"ל ופיגועי טרור במסירות אין קץ, על אף הנכות הפיסית שממנה הוא עדיין סובל. בכל פעם שהוא שומע בתקשורת על חייל או אזרח שנפצעו, הוא עולה על אוטובוס ונוסע אליו לכל פינה בארץ כדי לעודד אותו, להצדיע לו ולהודות לו בשם עם ישראל כולו. הקשר אינו מסתיים בביקור אחד אלא נמשך תקופה ממושכת, הן עם הפצוע והן עם בני משפחתו. על אף היותו של מלכיאל עצמו פגוע ראש, עובדה שאותה הוא הזכיר פעמים אחדות במהלך הרצאתו, הוא זוכר בדייקנות את שמות כל הפצועים והמחלימים שאותם

המלאך של פצועי צה"ל

- יהודית שטרן -

ערב יום הזיכרון התקיימה, במסגרת פעילות מועדון אחיעזר, פגישה מרגשת עם אדם פשוט, צנוע ומיוחד - מלכיאל לרנר, שבצדק דבק בו הכינוי "המלאך של פצועי צה"ל או "אחי הפצועים". אדם זה עשה את כל הדרך מירושלים למועדון שלנו בגבעתיים בתחבורה ציבורית, כדי לספר את סיפורו המיוחד - ואכן זהו סיפור יוצא דופן ומרגש מאוד. מלכיאל לרנר גדל בירושלים. בהיותו בן שבע, כששיחק יום אחד עם חבריו בכדור,

מכתב תודה

את ההתרגשות המתלווה לקראת העלייה מהווה מקום לקרוב לבבות - הן דרך הפעילות המגוונות של המשפחות הצעירות והן דרך ארועי בר מצווה. בתקופת הקורונה חגגנו בר מצוות במנייני החצר ובחודשים האחרונים שבנו לחגוג בהיכל בית הכנסת. העליות לתורה מתקיימות הן בשבתות והן באמצע השבוע, אז מתאפשר גם לתעד וגם לחגוג בליווי מוסיקלי.

מרכז קהילתי זכינו לכך שבית הכנסת מהווה מקום לקרוב לבבות - הן דרך הפעילות המגוונות של המשפחות הצעירות והן דרך ארועי בר מצווה. בתקופת הקורונה חגגנו בר מצוות במנייני החצר ובחודשים האחרונים שבנו לחגוג בהיכל בית הכנסת. העליות לתורה מתקיימות הן בשבתות והן באמצע השבוע, אז מתאפשר גם לתעד וגם לחגוג בליווי מוסיקלי.

אפשר לקנות חיטה, אין ממגורות ממשלתיות, אין יבול נוכרים ואין 'אוצר בית דין'. יבול השנה השישית צריך להספיק לשלוש שנים, האפשר? מחקרים בחקלאות בארץ בתקופה הקדם-מודרנית מלמדים שהאיכר היה חי מהיד לפה. גודל החלקה החקלאית היה במקרה הטוב יותר כגודל כוח העבודה של האיכר וביתו. חלקת האדמה שהיה ביכולתו לעבד היתה קטנה והיבול שהיה יכול להפיק לא היה רב (הנדסה גנטית לא הייתה!), אם הייתה שנה ברוכה, והיבול לא נפגע, הצליח להכניס לביתו כדי פרנסת הבית לשנה אחת. גם בבית לא נפטרו ממזיקים, שהיו מכלים בין רבע לשליש מהיבול שאסם. ממנו היה צריך לשלם מעשר למלך, להפריש לתרומות ומעשרות, ולהשאיר לזרע לשנה הבאה.

איך אפשר היה לשמור שמיטה?

אכן, בספרים ההיסטוריים של המקרא אין זכר לשמיטה, ובספרי הנבואה אין הטפות לשמירתה, או קריאות נגד ביטולה. המקור היחיד המפרש את הגלות כעונש על ביטול שמיטה הוא ספר דברי-הימים שנכתב כנראה בסוף התקופה הפרסית (הרבה אחרי נחמיה): "למלאות דבר-ה' בפי ירמיהו, עד-רצתה הארץ את-שבתותיה כל-ימי השמה שבתה, למלאות שבעים שנה" (דברי-הימים ב לו, כא). אבל ירמיהו לא הזכיר את השמיטה ואינו טוען שהגלות היא עונש על ביטול שמיטה. בעל דברי-הימים חיבר את דברי ירמיהו על שבעים שנות השלטון העולמי של בבל: "פי-כה אמר ה', פי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקד אתכם, והקמתי עליכם את-דברי הטוב, להשיב אתכם אל-המקום הזה" (כט, ז) עם פרשת התוכחה של ויקרא כו, לד-לה: "אז תרצה הארץ את שבתותיה וגו'". מתברר כי בימי בית ראשון, ועד לימי נחמיה, בימי בית שני, לא שמרו שמיטה. העדויות על ימי בית שני מעידות על מציאות שונה. ■

25.4.2022

לרב משה גולדפריד היקר

אני רוצה להודות לך מקרב לב על ההכנה לבר המצווה של בני, עומד לוי (פרשה אחרי מוה).

בתחילה חשבתי רק ללוות את בני לשיעורים בביתך אבל אני שמח מאוד שהצטרפתי לכל השיעורים.

עבורי וגם עבור עומר זו היתה הכרזת ראשונה עם בית הכנסת ומנהיגיו, התפילות וההלכה היהודית, (כאמור לא עשיתי בר מצווה בזמנו ועבורי זה כאילו עשיתי בר מצווה ביחד עם בני). השיעורים לא גזלו אנרגיה אלא להפך, היו מעניינים ומעשירים ונתנו כוח להמשיך הלאה.

חשתי שאני מתקרב לבני - ראה אותו באור אחר לגמרי (רציני, אחראי, סידור בדיושנות שהעמדת בפניו ללא כל התערבות מצד).

לעומר זו הייתה חוויה נהדרת. כל זאת בזכותך, בזכות טיטות הלימוד הנוצרת סלף, הסברך הסבלני והמרוקדקוס, האהבה המדבקת שלך לתורה, הנגישה והגיבית לילדים, חוש ההומור וההקפדה על כל הפרטים הקטנים.

תודה על כך שהיית איתנו בכל רגע, מרגיע, מסביר ומכבד כל דבר, דבר שהביא לכך שבית הכנסת על מנהיגיו הפך משהו זר עבורנו למשהו ייחודי וברור יותר.

מעמד בר המצווה וההכנה אליו היו חוויה רוחנית נפלאה עבורנו, וזה בזכותך. הטקס היה מאוד מרגש ומאוד נהיננו והתרגסנו.

אני מאחל לך הרבה בריאות, שתמשיך את המפעל המפואר של לימוד ילדים לבר מצווה, שתמשיך להיות פעיל כולל בהתנדבות בבנק הדם ובכל דבר שתעשה.

הבן תודה ודק בריאות לך ולכל משפחה,

מיונתן וסופר לוי

תנחומים

- לולה הרצברג ולחיה רוט על פטירת אחיהן ● למשפ' שפילמן על פטירת אם המשפחה מרים ● למשפ' לוח על פטירת אבי המשפחה אלימלך

קהילת גבורת מרדכי
כואבת את פטירת חברה הוותיק
ר' שלמה פרידמן
ומשתתפת בצער המשפחה

שהשמחה במעונם זר ברכות למזל טוב

- **ברכות להולדת נכדים/ות** ● למשפ' לקט להולדת הנכד והנכדה ● למשפ' גרינבוים להולדת הנכד ● למשפ' עובד להולדת הנכד ● למשפ' גולדפריד להולדת הנכד ● למשפ' הרב וסרמן להולדת הנכד ● למשפ' אריה וגילה כהן להולדת הנכד ● למשפ' ארנפלד להולדת הנכדה ● למשפ' בן-ארי להולדת הנכד ● למשפ' גרינבוים להולדת הנכד **ברכות לנישואין** ● למשפ' ניוסטטר לנישואי הבת **ברכות לבר/בת המצווה** ● ליאיר יפה ומשפחתו לבר המצווה ● לרפאל רונן ומשפחתו לבר המצווה ● ליהודה פינקלשטיין ומשפחתו לבר המצווה **ברכות להולדת נינים** ● לשושי מתוסוב להולדת הנין ● למשפ' ונדרוולדה להולדת הנין **ברכות להולדת ילדים** ● למשפ' קולטון להולדת הבן